

Het vroegste (bewaarde) document waarin de naam 'Paktijd' voorkomt (19 juli 1996).
In die zomermaanden krijgt het eerste nummer langzaam zijn vorm en inhoud.

TOTSTANDKOMING EN ONTWIKKELING VAN EEN HISTORISCH BLAD

Honderd keer *Paktijd*

Foto: Lex Froole

De oprichtingsvergadering van de HVB en de presentatie van *Paktijd* in de Rozenburcht op 15 januari 1997. V.l.n.r.: Erwin Verweij, Dick Schiere, burgemeester Jaap Spros, Helma van de Wetering, Cees Bakker en Tineke Verbakel.

Waar de *Paktijd*-redactie ieder nummer weer haar uiterste best doet de geschiedenis om ons heen in aantrekkelijke verhalen te gieten, is nummer 100 een mooie gelegenheid om de blik eens naar binnen te richten. In dit artikel blikken we terug op de ontstaansgeschiedenis van *Paktijd* en schetsen we in een aantal kaders de ontwikkeling van het blad tussen 1997 en 2022.

SIEGER VERHART

De HVB is *Paktijd*, en *Paktijd* is de HVB. Zo is het natuurlijk niet helemaal, maar de twee zijn hoe dan ook onlosmakelijk verbonden. Die verbondenheid was er al vroeg, zelfs toen beide nog niet meer waren dan ideeën. Toen de koppen voor het eerst bij elkaar werden gestoken – zie het artikel over de verenigingsgeschiedenis elders in dit blad – was het nog geen feit dat de HVB de HVB zou worden. In

de eerste onderlinge correspondentie uit najaar 1995 rept Jan Jonkers van een 'Historische Kring/Genootschap Boskoop of anderszins.....' Gé Vaartjes spreekt van een 'Historische kring Boskoop' en Cees Bakker houdt het op 'een historische kring, vereniging of wat dan ook'. Evenmin was helder welke vorm een blad zou moeten hebben. 'Te denken valt zeker aan een 'orgaan' waarin publikaties kunnen plaatsvinden', schreef Cees Bakker. Ook Gé Vaartjes dacht er zo over. Jan Jonkers was minder concreet en sprak van 'het uitgeven van publikaties en periodieken, in welke vorm dan ook'. Maar dát er zoiets moest komen, daarover was men het eens. Op een bijeenkomst op 12 januari 1996 spraken de aanwezigen de wens uit dat de 'vereniging of kring zich

gaat bezighouden met een periodieke uitgave'. In de maanden erna volgden nieuwe bijeenkomsten om de plannen gestalte te geven. Provinciaal historicus Jan Brugman van de Federatie van Musea in Zuid-Holland schoof op 6 februari 1996 aan bij zo'n gesprek. 'Rustig beginnen, niet al te hard van stapel lopen', zo adviseerde hij. In zijn ogen was de oprichting van een vereniging een stap die pas later moest worden gezet: 'Avonden organiseren met interessante onderwerpen en publicaties zijn de aangewezen middelen om meer Boskopers geïnteresseerd te krijgen, maar het oprichten van een vereniging moet niet de hoogste prioriteit krijgen'. Dat advies werd ter harte genomen: eerst het blad, daarna pas de officiële oprichting.

1997

Het eerste nummer van *Paktijd* komt uit.

1998

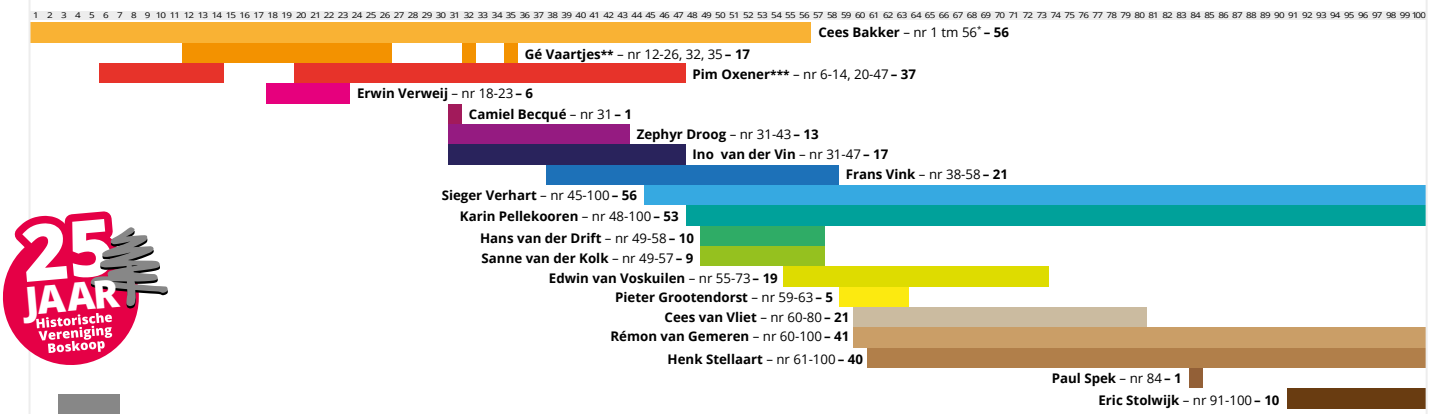

1999

De redactie door de jaren heen

Wie maakten al die nummers nu eigenlijk? Gelukkig waren er al die jaren auteurs 'van buiten', die nu en dan een artikel aanleverden. Sommigen van hen, zoals met name Jan den Hengst en Jeannet Hoofman, zelfs met enige regelmaat. Vaak betrof het oud-Paktijd-redacteuren, die vanwege drukte of andere omstandigheden als redacteur stopten, maar nog wel artikelen bleven schrijven. Maar die artikelen van buiten zijn een luxe. Paktijd-redacteur zijn betekend vooral zelf historisch onderzoek doen en artikelen schrijven. Vooral Cees Bakker en Henk Stellaart hebben zo een indrukwekkend oeuvre opgebouwd. Gezamenlijk zorgt de redactie ervoor dat de vaste rubrieken gevuld zijn, er voldoende aanwas van artikelen is, het nieuwste nummer weer de deadline haalt, en hopelijk door de HVB-leden met plezier wordt gelezen. In de eerste vijf nummers rept het colofon niet over een redactie, maar is Paktijd nog een 'product van een werkgroep van de HVB, waarin Helma van de Wetering, Jan Jonkers en Cees Bakker samenwerkten met hulp en advies van anderen'. In de nummers 3, 4 en 5 is dit aangepast naar een werkgroep waarin 'een aantal leden samenwerkte met hulp en advies van anderen'. In de praktijk is het met name Cees die dan de redactie verzorgt. Het redactiemodel van Paktijd is eigenlijk altijd afhankelijk geweest van de beschikbaarheid van mensen, en de redactiegrootte en situatie van dat moment. Dat gold ook voor de aansturing. Zo is er in de eerste jaren officieel geen eindredacteur. Dat komt pas in 2006, met het aantreden van Frans Vink. Frans maakt als eindredacteur de nummers 38 tot en met 48. Hij blijft daarna nog een tijd redacteur, maar de eindredactie komt in handen van Sanne van der Kolk. Als Sanne na Paktijd 57 stopt, is de functie twee nummers vacant. Het blijkt lastig een opvolger te vinden, maar nadat de hoofd- en eindredactionele taken worden gesplitst, lukt dit vanaf nummer 60 alsnog: Cees van Vliet is de nieuwe hoofdredacteur, en in Rémon van Gemeren wordt een nieuwe eindredacteur gevonden. Wanneer Cees na Paktijd 80 vertrekt, neemt Rémon ook zijn taken over. Onderstaande tijdslijn toont alle redacteurs en vormgevers die voor Paktijd actief waren. Achter hun naam staat genoemd welke en hoeveel edities hun medewerking betrof.

Toelichting: dit overzicht weergeeft de colofons van *Paktijd* 1-100. Enkele noten: *In nr. 1-5 staan niet altijd namen vermeld. Betrokkenheid was er in die periode van Helma van de Wetering, Jan Jonkers, Dick de Jong en Lex Fioole. Van Cees Bakker is in ieder geval bekend dat hij bij al deze nummers betrokken was. Nr. 56 verscheen postuum. **Gé Vaartjes was na vertrek nog tweemaal gastredacteur en werkte - onvermeld - mee aan nr. 59. ***Pim Oxener was - eveneens onvermeld in het colofon - ook betrokken bij *Paktijd* 5, 15 t/m 19, 48, 49 en 59.

Het '0-nummer'

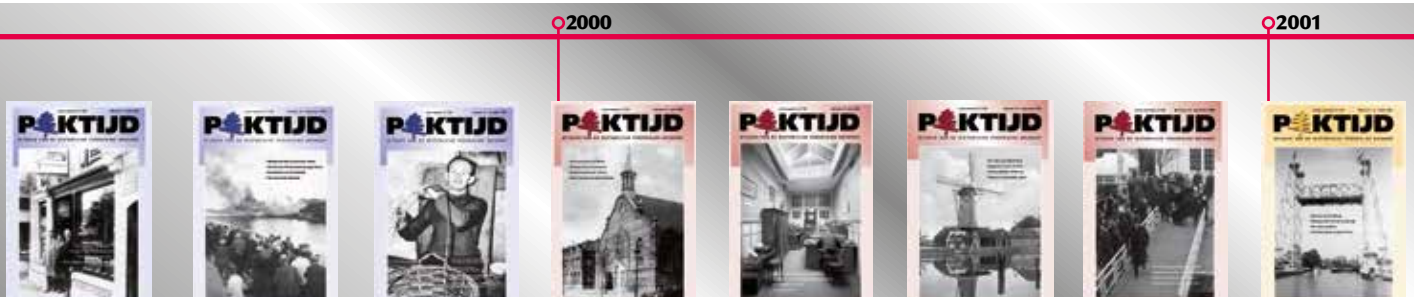
Stapje voor stapje werd het blad steeds concreter. In februari had Cees Bakker contact met de drukkerij voor een offerte. En in april stuurde Helma van de Wetering haar 'overdenkingen' naar de werkgroepleden, met daarin zaken als hoe potentiële schrijvers te benaderen, en aan welke vereisten artikelen zouden moeten voldoen. Vanaf mei 1996 wordt het blad in de vergaderstukken aangeduid als het '0-nummer'. In juli 1996 is voor de eerste keer sprake van de naam *Paktijd*, dan nog wel aangeduid als 'voorlopige titel'. In de uitgaande correspondentie gaat het overigens tot de presentatie nog over het '0-nummer', want de naam moet nog even geheim blijven. De betekenis van de titel *Paktijd* is wel-

bekend. Die verwijst naar de tijd van grote drukte in de boomkwekerij, als de bomen moesten worden klaargemaakt voor de export. Tevens is het een metafoor voor het grijpen van de tijd, en die als geschiedenis vast te leggen. *Paktijd* 56 noemt Cees Bakker als bedenker, maar hoe de naamgeving precies tot stand kwam, is niet duidelijk. Waren er bijvoorbeeld nog alternatieven? Het verenigingsarchief geeft geen antwoord. En ook Helma van de Wetering kan zich de details niet meer herinneren, behalve dan dat zij, Cees Bakker en Jan Jonkers het vrij gauw eens waren dat *Paktijd* een ideale bladtitel was. In de tweede helft van 1996 slagen de drie erin om het eerste nummer tot stand te brengen. Het blad heeft een oplage van vijfhonderd stuks tegen een totaalprijs van

ongeveer 4.500 gulden. In de *Gouwe Koerier* van 8 januari 1997 benadrukt de werkgroep dat het blad toegankelijk moet zijn voor alle Boskopers: 'Wat populair-wetenschappelijk van aard. Wel gedegen onderzoek maar geen gortdroge artikelen voor een elitair clubje, dat is zeker niet de bedoeling'. Een week later, tijdens de oprichtingsvergadering van de HVB, wordt *Paktijd* gepresenteerd.

De nodige hobbels

'Alle begin is moeilijk' waren de woorden waarmee die eerste *Paktijd* opende. Dat sloeg op de voorbereiding, maar gold ook voor wat er nog te wachten stond. *Paktijd* 1 was een prijzige productie geweest. Bewust, want het was het vliegwiel dat de mensen warm moest

maken voor een historische vereniging. Zonder de steun van de gemeente, het Cornelia A. Mesman Fonds, het Verboorn Fonds, oud-Boskoper Jaap van Rijswijk en een aantal adverteerders had het blad er echter nooit kunnen komen. Het uitgangsprincipe was dat het blad self-supporting moest zijn, en er voor de productie geen middelen uit de verenigingskas nodig waren. *Paktijd 2* moest dan ook tegen lagere kosten worden gemaakt. Dat kon door het blad in eigen beheer op de computer te maken, maar dit bleek lastiger dan gedacht. Financiering moest grotendeels komen van nieuwe adverteerders en sponsors, wat eveneens veel inspanning vergde. En ook het schrijven van artikelen bleek gewoon een tijdrovende bezigheid. Dat *Paktijd* als kwartaalblad vier keer per jaar verschijnt, is nu een gegeven, maar bleek in het begin lastig. Dat dit in 1997 niet haalbaar was, meldde de redactie al in het voorwoord van nummer 2, dat een oplage van driehonderd stuks telde: 'Gezien de tijd die nodig was om dit

Foto: Cees Bakker

In het hele HVB-archief is slechts één foto van de Paktijd-redactie te vinden, uit 2009. Achter het Boomkwekerijmuseum vergaderen Sanne van der Kolk, Karin Pellekooren, Sieger Verhart en Frans Vink over de samenstelling van het septembernummer. Hans van der Drift was er niet bij, Cees Bakker maakte de foto.

nummer van *Paktijd* te kunnen maken, zit de productie van nog twee nummers er dit jaar niet meer in. In het najaar van 1997 verschijnt nog wel een derde nummer.' *Paktijd 3* werd inderdaad de december-

editie. Zo staat het althans in het colofon, maar de technische computerproblemen bleken nog niet geheel verholpen: het nummer verscheen uiteindelijk in januari 1998. Omdat er voor dat jaar al vier nummers stonden gepland, en dat ook lukte, kregen de HVB-leden in 1998 maar liefst vijf nummers in hun brievenbus. Daarna waren de meeste kinderziekten overwonnen en zouden iedere jaargang vier nummers verschijnen. In het voorwoord van het eerste nummer stelde de werkgroep het nog als volgt: 'Nu breekt het moment aan waarop moet blijken dat er in Boskoop voldoende mensen zijn om een draagvlak te vormen voor een vereniging die met regelmaat een eigen orgaan kan uitgeven.' Na die korte periode van startproblemen bleek dat draagvlak al razendsnel te zijn gevonden.

Toekomstbeeld

Paktijd is een blad dat vooral terugblijkt, niet zozeer vooruitkijkt. De tijd zal leren hoeveel nummers nog zullen volgen. Die ingebakken voorzichtigheid klonk ook al door in het eerste jubileumnummer: 'We mogen er van uit gaan dat dit vijftiengste nummer later een eerste jubileumnummer genoemd kan worden; er ligt nog voor ettelijke nummers stof te wachten.' Het is mooi dat er 75 nummers later nog altijd 'voor ettelijke nummers stof' ligt te wachten. Meer dan, zelfs. De geschiedenis – ook die van een klein

Meer kleur op de wangen

Voor een historisch tijdschrift is het natuurlijk niet het grootste probleem dat het niet in kleur verschijnt. Veel fotomateriaal in het HVB-archief is vanzelfsprekend zwart-wit of sepiakleurig. Maar alsnog herbergt het verleden genoeg kleurenpracht. Van eeuwenoude kaarten en ingekleurde ansichtkaarten tot de eerste kleurenfoto's en eigentijdse foto's van monumentale panden, archivalia of geschenken objecten. Lang was het echter alleen de 'steunkleur' die *Paktijd* wat kleur meegaf. De eerste nummers waren oranje, daarna volgde iedere jaargang weer een andere kleur. De uitzondering was het feestelijke nummer 50, dat in goud en met full color-omslag verscheen. Pas vanaf nummer 60 kreeg *Paktijd* echt meer kleur op de wangen. Binnenin was kleur door de kosten nog altijd geen optie, wel werd het mogelijk het omslag in kleur te drukken. Het betekende het begin van kleurenfoto's voor 'Achteraf gezien', en ook voor het omslag kon de redactie nu kiezen voor iets anders dan zwart-wit of sepia. Een 'ingekleurde' Bootstraat op *Paktijd 64* had in 2013 de primeur. Daarna volgden er meer, zoals het glas-in-loodraam met Boskoopse tintje in de Goudse Sint-Jan (nr. 69), het 'Boskoopse' schilderij op de wereldtentoonstelling van 1935 (nr. 74) of het dronebeeld van het Boomkwekerijmuseum (nr. 80). De volgende grote stap kwam met *Paktijd 80*. Sindsdien is ook het binnenwerk in full color gedrukt.

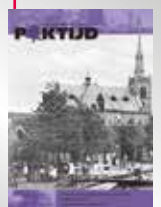
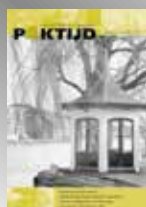

Wie een recent nummer openslaat en naast een vroege Paktijd legt, ziet een wereld van verschil.

2002

Paktijd krijgt een nieuw uiterlijk.

2003

Nu en dan een nieuw jasje: de vormgevers van Paktijd

Sinds 1997 kreeg Paktijd vier maal een nieuw jasje aangemeten. Als vormgever van Paktijd 1 staat Dick de Jong vermeld. Hij was verbonden aan Zuidam & Zonen uit Woerden (het moederbedrijf van drukkerij Het Groene Hart), dat het eerste nummer drukte. Vanwege de kosten neemt de werkgroep die Paktijd maakt (een echte redactie is er dan nog niet) de opmaak vanaf nummer 2 zelf in de hand. Het omslagontwerp blijft gehandhaafd, maar van binnen zijn de daaropvolgende nummers een stuk soberder. Wie de opmaak verzorgde, staat niet expliciet vermeld, maar genoemd staat wel Lex Fioole, 'zonder wiens onbaatzuchtige hulp het produceren van dit blad op de computer niet mogelijk was geweest'. Vanaf nummer 6 doet Pim Oxener officieel zijn intrede als grafisch vormgever. Hij verzorgt tot en met Paktijd 13 de opmaak. Cees Bakker doet dat, met enige hulp van Lex en Pim, vervolgens voor Paktijd 14 tot en met 19. Na dit intermezzo neemt Pim het stokje vanaf nummer 20 weer over. Hij maakt een nieuw basisontwerp en verzorgt de opmaak tot en met Paktijd 47. Overigens is hij bij veel nummers ook als redacteur betrokken. Vanaf nummer 48 is Karin Pellekooren de vaste vormgever van Paktijd. Met haar komst krijgt het blad wederom een nieuw uiterlijk. Vanaf Paktijd 84 is er nogmaals een vernieuwing, ook van Karins hand.

dorp – is nooit af. Rest ons niets anders dan alle sponsors, steunleden, adverteerders, medewerkers, bezorgers en vooral u als lezer te bedanken voor 25 jaar betrokkenheid bij Paktijd! ■

Bronnen

Verenigingsarchief HVB – Bestuursnotulen 1995–2007 en knipselmap
Paktijd, nummers 1 t/m 99
Gouwe Koerier, jaargang 1997
Telefonische inlichtingen Helma van de Wetering (11–2–2022)

Zonder redactie dan misschien geen Paktijd, zonder het bezorgteam geen Paktijd bij u thuis. Duizenden hebben zij er in al die jaren rondgebracht. Hier bezorger Rien de Wit 'in actie'.

Foto: G. de Wit

Achteraf gezien, Paktijds langstlopende rubriek

Hadden de eerste 39 nummers nog advertenties achterop, in Paktijd 40 verscheen de eerste 'Achteraf gezien'. Met inmiddels zestig afleveringen is het de langstlopende rubriek. De eerste jaren stond de achterpagina steeds in het teken van een jaarlijks thema: scholen (2007), Arboricultura (2008), de watertoren (2009), transport (2010) en de Hefbrug (2011). De rubriek was een vinding van Frans Vink en de gekozen foto's en begeleidende teksten kwamen van verschillende redacteurs. Vanaf 2012 nam Sieger Verhart de rubriek voor zijn rekening en werd het jaarlijks wisselend thema losgelaten: vanaf Paktijd 60 kon het omslag namelijk in kleur worden gedrukt. Dat bood eindelijk mogelijkheden iets te doen met de kleurenfoto's uit het HVB-fotoarchief. Die zijn er wel degelijk, maar konden tot dan toe alleen in zwart-wit worden gepubliceerd. Jammer, want ook vroeger was in Boskoop het gras gewoon groen, de lucht blauw en waren veel daken oranje, zoals het tekstje bij die eerste kleurenfoto vermeldde. Die bron van kleurenfoto's – uit met name de jaren zestig en zeventig, en met af en toe een uitstapje naar meer recente datum – blijkt veertig nummers later nog altijd niet uitgeput. Mede doordat er door schenkingen en het digitaliseren van collecties gelukkig nog altijd nieuw materiaal bijkomt. De ene keer is de foto op de achterplaat van grote schoonheid, de andere keer misschien wat korrelig of zelfs onscherp. Maar stevast hebben ze – naast hun kleurenpracht – één ding gemeen: als je maar goed genoeg kijkt, gaat er achter iedere foto wel een leuk, bijzonder of mooi verhaal schuil.

Steeds een beetje dikker

De eerste nummers telden nog veertien pagina's aan 'binnenwerk': het geheel aan artikelen en advertenties, exclusief (binnenzijde van) het omslag. Die advertenties, vaak van trouwe adverteerders, houden Paktijd niet alleen betaalbaar, maar bewijzen de redactie ook een goede dienst: zonder advertenties zou het wel een erg grote uitdaging zijn voldoende kopij te verzamelen. Toch lukte het in de loop de jaren om wat meer body te krijgen. Vanaf Paktijd 8 ging het blad naar achttien pagina's. Een enkele keer zat daar een wat dikker nummer tussen, zoals het eerste 'jubileumnummer' (nr. 25). Ook de WO2-special (nr. 32), het eerbetoon aan Cees Bakker (nr. 56) en de special over de Watersnoodramp (nr. 63) telden meer pagina's. Vanaf nummer 97 is Paktijd doorgegroeid naar 24 pagina's.

2004

2005

